

Ulice i place

Tekst I

II

Przemówienie do ulic

(w mimowolnej formie piosenki)

Siostry moje, ulice,
chcę wam dziś miłość wyznać:
wy jesteście moja ojczyzna,
mój deszcz i wiatr, i śnieg;
śnieg tak pachnie jak lilia,
deszcz jak wino upija,
idąc wami słyszę, jak mija
szalony XX wiek.

Któż tak potrafi rzewnie
mgłami zasnuć i osnuć?
Któż tak do ucha szepnie:
„Nie smuć się, bracie, nie smuć”.
Wiosną ptaszki i listki,
latem jest kurz złocisty,
jesienią koncert dżdżysty,
a zimą wiatr i śnieg;
śnieg tak pachnie jak lilia,
deszcz jak wino upija,
idąc wami słyszę, jak mija
szalony XX wiek.

Konstanty Ildefons Gałczyński, *Przed zapaleniem choinki*, [w:] K. I. Gałczyński, *Wybór poezji*, Wrocław 2003.

Do rozwiązania zadań od 1. do 4. wykorzystaj Tekst I.

Zadanie 1. (0-1)

Kto jest adresatem słów podmiotu lirycznego?

- A. Rodzeństwo.
- B. Ojczyzna.
- C. Ulice.
- D. Pory roku.

Zadanie 2. (0-1)

Nazywając ulice swoją ojczyzną, podmiot liryczny

- A. wskazuje miasto, w którym się urodził.
- B. zwraca uwagę czytelnika na zabytkową zabudowę.
- C. podkreśla swoje mieszczańskie pochodzenie.
- D. wyraża silny związek emocjonalny z miastem.

Zadanie 3. (0-1)

W wyrażeniu w *mimowolnej formie piosenki* słowo *mimowolnej* sugeruje, że utwór otrzymał formę piosenki

- A. bezmyślnie.
- B. bezwiednie.
- C. świadomie.
- D. omyłkowo.

Zadanie 4. (0-1)

Wskaż wers, w którym występuje porównanie.

- A. *Siostry moje, ulice*
- B. *śnieg tak pachnie jak lilia*
- C. *idąc wami słyszę, jak mija*
- D. *latem jest kurz złocisty*

Tekst II

1. Pierwsza jesień po drugiej wojnie. [...]
2. Plac Warecki nie żyje. O kilkaset metrów od niego, na Nowym Świecie czy na zwaliskach Marszałkowskiej, jeszcze się ludzie kręcą, mają jakieś swoje sprawy, każące im chodzić tamtędy [...]. Ale tutaj nie ma nikogo. Jest taka cisza, że słychać świergot wróbli sprzed „Zachęty”¹, odbijający się piskliwym echem wśród ruin, i tylko gdy wiatr zawieje, cisza poczyna klekotać i dzwonić zwisającymi płatami blachy, żyłami wyprutych ze ścian rynien i obsypującym się gruzem. [...]
3. Zniszczenie placu Wareckiego uczyniło go dwa razy większym, niż był przedtem. Ściany poczty, lombardu, domów od strony Wareckiej i Mazowieckiej cofnęły się, a wrażenie obszaru potęguje brak na nim drzew, które zostały wykarczowane przez pociski.
4. Mówiąc o placu, świadomie mówię: plac Warecki, a nie – plac Napoleona. Dziś, kiedy został tylko ruiną i wspomnieniem, krótki okres jego napoleońskiej nazwy osuwa się w niepamięć wobec wagi tamtego, kiedy zwał się Wareckim. Placem Wareckim, a nie Napoleona, chodziła Konopnicka na jour fixe’y² do pani Hortensji Lewental³, gdzie Sienkiewicz grał w wista⁴, Deotyma⁵ improwizowała, a młodzież literacka nudziła się śmiertelnie. Chyłkiem pod ścianami Wareckiego placu przemyczał jak najrzadziej Prus, udreńczony jego wielkością w okresie, gdy chorował na agorafobię – chorobę przestrzeni. Od Szpitalnej poprzez plac Warecki jeździła powozem Izabela Łęcka⁶, skoro – poczyniwszy zakupy u Wedla – chciała załatwić jeszcze kilka praktycznych sprawunków w sklepie Wokulskiego⁷, na Krakowskim Przedmieściu; i placem Wareckim podążał z miasta do swego mieszkania w Pałacu Błękitnym Żeromski.
5. Ulice i place zasługują sobie latami na nazwy, które noszą. Pozbawianie ich tych dawnych nazw na cześć jakichś nowszych wielkich ludzi jest objawem lenistwa i chęci wykręcenia się sianem z obowiązków wdzięczności. Nie sztuką jest nazwać fragment miasta imieniem męża, który z epoką powstania tego fragmentu i jego historią niewiele miał wspólnego. Sztuką i rzetelnym dowodem uznania byłoby wybudowanie na cześć bohatera nowej ulicy, która by swym stylem odpowiadała stylowi ukształtowanych przez niego czasów.

Jerzy Waldorff, *Dolina szarej rzeki*, Warszawa, 1986.

¹ Zachęta – gmach położony kilkaset metrów od placu Wareckiego, siedziba Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych; miejsce organizowania wystaw artystycznych,

² jour fixe [wym. żur fiks] – stały dzień w tygodniu przeznaczony na przyjmowanie gości,

³ Hortensja Lewental (1856-1923) – działaczka społeczna i oświatowa, żona Franciszka Lewentala, znanego wydawcy i księgarza,

⁴ wist – gra w karty,

⁵ Deotyma – Jadwiga Łuszczewska (1834-1908) – pisarka, obdarzona niezwykłą łatwością wierszowania i improwizowania,

⁶ Izabela Łęcka i Stanisław Wokulski – postacie z *Lalki* B. Prusa.

Do rozwiązania zadań od 5. do 11. wykorzystaj Tekst II.

Zadanie 5. (0-1)

Jerzy Waldorff opisuje, jak plac Warecki wyglądał jesienią

- A. 1939 roku.
- B. 1944 roku.
- C. 1945 roku.
- D. 1946 roku.

Zadanie 6. (0-1)

Jerzy Waldorff, opisując stan placu po drugiej wojnie, zwraca uwagę na

- A. chodzących nim przechodniów i śpiew ptaków.
- B. wygląd kamienic i rosnących wokół nich drzew.
- C. wygląd placu i zmiany, jakie w nim zaszły.
- D. chodzących nim przechodniów i obsypujący się gruz.

Zadanie 7. (0-1)

W zdaniu *Plac Warecki nie żyje*. występuje

- A. przenośnia.
- B. porównanie.
- C. symbol.
- D. epitet.

Zadanie 8. (0-1)

Na jour fixe'ach u Hortensji Lewental

- A. spotykali się twórcy różnych pokoleń.
- B. spotykali się tylko debiutujący poeci.
- C. spotykali się tylko literaci starszych pokoleń.
- D. spotykały się tylko pisarki i poetki.

Zadanie 9. (0-1)

Jerzy Waldorff używa w akapicie 4. dawnej nazwy placu, gdyż

- A. kojarzy się ona z ważnymi dla autora sprawami osobistymi.
- B. posługiwano się nią po drugiej wojnie światowej.
- C. związana jest ona z kulturą i historią Warszawy.
- D. mieścił się tu sklep Wokulskiego, bohatera *Lalki*.

Zadanie 10. (0-1)

W akapicie 5. Jerzy Waldorff

- A. przekazuje ważne informacje o zasadach zmieniania nazw ulic.
- B. przedstawia swoje zdanie na temat zmieniania nazw ulic.
- C. przekonuje czytelnika do konieczności zmieniania nazw ulic.
- D. zestawia różne poglądy na temat zmieniania nazw ulic.

Zadanie 11. (0-1)

Z tekstu można wywnioskować, że autor najbardziej ceni

- A. tradycję.
- B. przeszłość.
- C. postęp.
- D. nowoczesność.

Tekst III

Powstańców Warszawy, Dzieciątka Jezus, Warecki, Napoleona, plac (Śródmieście), między ulicami: Szpitalną, Sienkiewicza, Moniuszki, Świętokrzyską i Warecką; założony 1823-1826 przez poszerzenie o tereny ogrodowe ul. Szpitalnej; 1839 otrzymał nazwę pl. Dzieciątka Jezus (od nazwy istniejącego tu szpitala), ok. 1870 nazwany pl. Wareckim; ok. 1860 zbudowano stację pocztową; 1901 szpital przeniesiono na ul. Nowogrodzką, a na jego terenie, między ulicami Świętokrzyską, Moniuszki i Sienkiewicza, zbudowano kamienice 5-6-piętrowe; plac wybrukowano i założono skwer; 1912-1916 na miejscu stacji pocztowej powstał gmach Poczty Głównej [...] uwieńczony grupą rzeźb z wielkim globusem; 1921 w stulecie śmierci Napoleona Bonaparte plac nazwano jego imieniem, a na skwerze ustawiono jego popiersie; 1931-33 wybudowano 16-piętrowy wieżowiec Towarzystwa Ubezpieczeń Prudential [...] obecnie Hotel Warszawa; 1 i 2 VIII 1944 na placu toczyły się walki o gmach poczty i Prudential, w atakach brał udział m. in. batalion „Kiliński” [...]; wszystkie budowle otaczające plac uległy zniszczeniu 1944, częściowo odbudowane po wojnie; 1 VIII 1957 przemianowany na pl. Powstańców Warszawy, [...] 1979 odsłonięto płytę-pomnik upamiętniającą walki batalionu „Kiliński”.

Encyklopedia Warszawy, Warszawa 1994.

Do rozwiązania zadań od 12. do 14. wykorzystaj Tekst III.

Zadanie 12. (0-1)

Plac opisywany w Tekście III powstał, gdy

- A. poszerzano istniejącą ulicę.
- B. budowano nowe kamienice.
- C. rozebrano budynek szpitala.
- D. wytyczono nową ulicę.

Zadanie 13. (0-1)

Gdy plac nosił imię Napoleona, znajdowały się na nim, poza kamienicami, następujące budynki lub pomniki:

- A. Szpital Dzieciątka Jezus, Poczta Główna i Prudential.
- B. stacja pocztowa, Poczta Główna i popiersie na skwerze.
- C. płyta-pomnik, Prudential i Poczta Główna.
- D. Prudential, Poczta Główna i popiersie na skwerze.

Zadanie 14. (0-1)

Plac nosił nazwę Warecki w czasie

- A. powstania listopadowego.
- B. powstania styczniowego.
- C. I wojny światowej.
- D. II wojny światowej.

Tekst IV

**Uchwała Nr VIII/99/2003
Rady Miasta Stołecznego Warszawy
z dnia 13 marca 2003 roku**

w sprawie systemu nadawania nazw ulicom i placom publicznym w m. st. Warszawie
[...] Rada m. st. Warszawy uchwała, co następuje: [...]

§ 2

Ustala się zasady kształtowania nazewnictwa ulic i placów publicznych m. st. Warszawy, zgodnie z załącznikiem Nr 2.

§ 3

Ustala się kryteria merytoryczne¹ nazewnictwa ulic i placów publicznych w m. st. Warszawie, zgodnie z załącznikiem Nr 3.

§ 4

Zasady i kryteria wymienione w załącznikach 1-3 w zakresie nadawania nazw ulicom i placom publicznym m.st. Warszawy mają zastosowanie także w przypadku zmiany nazewnictwa.

¹ merytoryczny – ściśle związany z omawianym zagadnieniem, dotyczący treści, sedna sprawy

Załącznik Nr 2
do uchwały Nr VIII/99/2003 [...]
Zasady kształtowania nazewnictwa ulic, placów i innych terenowych obiektów
publicznych m. st. Warszawy

[...]

2. Wnioski w sprawach nadania nazw ulicom i placom [...] mogą być zgłaszane przez:
 - a) organy samorządowe,
 - b) grupę radnych (min. 3 osoby),
 - c) mieszkańców Warszawy (min. 15 osób),
 - d) instytucje i organizacje mające siedzibę w Warszawie. [...]
4. Nowe nazwy nie mogą być nazwami trudnymi w codziennym użytkowaniu (np. nazwy wielowyrazowe, niejasne, obce).
5. Nowe nazwy nie mogą być ośmieszające, poniżające itp.
6. Nowe nazwy pochodzące od nazwisk osób nie mogą być nadane wcześniej niż po upływie 5 lat od daty śmierci upamiętnianej osoby. [...]
7. Zmiana istniejącej nazwy na nową może nastąpić wyłącznie w wyjątkowych przypadkach.
8. Nazwy ulic i placów należy podawać zgodnie z zasadami polskiej pisowni.

Załącznik Nr 3
do uchwały Nr VIII/99/2003 [...]

Kryteria merytoryczne nazewnictwa ulic i placów publicznych w m. st. Warszawie

Przy opiniowaniu i podejmowaniu decyzji w sprawie nazw winny być każdorazowo brane pod uwagę następujące kryteria merytoryczne nazewnictwa ulic i placów publicznych w m. st. Warszawie:

1. Zachowanie zgodności z tradycją i dziejami Warszawy oraz polskimi regułami nazewniczymi.
2. Utrzymywanie nazw utrwalonych w tradycji Miasta.
3. Uwzględnianie cech charakterystycznych dla danej ulicy/placu, lub też danego rejonu.
4. Przy nadawaniu nazw ulicom i placom publicznym w m. st. Warszawie należy wykorzystywać typy nazw pochodzące od nazw własnych, pospolitych oraz pamiątkowe, zachowując przy tym pomiędzy nimi niezbędną równowagę. W miarę możliwości należy unikać dominacji nazw o charakterze pamiątkowym. [...]

źródło: www.um.warszawa.pl

Do rozwiązania zadań od 15. do 18. wykorzystaj Tekst IV.

Zadanie 15. (0-1)

System nadawania nazw ulicom i placom w Warszawie ustalony jest

- A. tylko za pomocą Uchwały Nr VIII/99/2003 bez załączników.
- B. tylko za pomocą Załącznika Nr 2 do Uchwały Nr VIII/99/2003.
- C. tylko za pomocą Załącznika Nr 3 do Uchwały Nr VIII/99/2003.
- D. za pomocą Uchwały Nr VIII/99/2003 wraz z załącznikami.

Zadanie 16. (0-1)

Wniosek w sprawie nadania lub zmiany nazwy ulicy w Warszawie może zgłosić

- A. dwóch radnych mieszkających na nowym osiedlu.
- B. dwudziestoosobowa grupa mieszkańców Warszawy.
- C. Towarzystwo Przyjaciół Warszawy z siedzibą w Paryżu.
- D. wielbiciel twórczości wybitnego Polaka.

Zadanie 17. (0-1)

Nadanie ulicy nazwy *Poliptoton* (poliptoton – odmiana powtórzenia) jest niezgodne z Załącznikiem Nr 2 do Uchwały Nr VIII/99/2003

- A. w punkcie 4.
- B. w punkcie 5.
- C. w punkcie 6.
- D. w punkcie 8.

Zadanie 18. (0-1)

Załącznik Nr 3 do Uchwały Nr VIII/99/2003

- A. ułatwia nadawanie ulicom i placom przede wszystkim nazw pamiątkowych.
- B. ułatwia dokonanie zmian w nazewnictwie ulic i placów w mieście.
- C. umożliwia uzyskanie zgody na nadanie ulicy nazwy w obcym brzmieniu i zapisie.
- D. wskazuje na tradycję i historię jako najważniejsze kryteria oceny nazwy ulicy.

Zdjęcie 1.

źródło: www.warszawa1939.pl

Zdjęcie 2.

Plac Warecki (obecnie Powstańców Warszawy), w głębi ruiny gmachu Prudentialu (obecnie Hotel Warszawa), fot. Edward Falkowski, *Warszawiacy*, Warszawa 1970.

Do rozwiązania zadania 19. wykorzystaj zdjęcie 1. oraz Tekst III.

Zadanie 19. (0-1)

Zdjęcie 1. ukazuje opisywany w Tekście III plac w latach

- A. 1860-1901.
- B. 1902-1916.
- C. 1917-1921.
- D. 1933-1939.

Do rozwiązania zadania 20. wykorzystaj zdjęcie 2.

Zadanie 20. (0-1)

Wskaż zdanie, które zawiera wyłącznie fakty.

- A. Ukazane na pierwszym planie drzewo symbolizuje całkowite zniszczenie miasta.
- B. Na pierwszym planie znajduje się drzewo, a w głębi, po lewej stronie, zniszczony gmach.
- C. Choć stojące samotnie drzewo obumarło, plac wydaje się pełen życia.
- D. Świat się odrodzi, bo drzewo, choć pozbawione jest liści, nadal stoi na zburzonym placu.

Zadanie 21. (0-2)

Porównaj obraz placu Wareckiego na 1. i 2. zdjęciu. Posługując się cytatami z Tekstu II, wskaż dwie różnice w wyglądzie tego miejsca przed drugą wojną światową i po niej.

1. różnica
2. różnica

Zadanie 22. (0-1)

Przekształć podane wypowiedzenie, zastępując imiesłowy równoważnik zdania zdaniem okolicznikowym czasu.

Izabela Łęcka, poczyniwszy zakupy u Wedla, kierowała się jeszcze w stronę sklepu Wokulskiego.

.....
.....
.....

Zadanie 23. (0-2)

Z akapitu 5. Tekstu II wypisz stały związek frazeologiczny i objaśnij jego znaczenie.

.....
.....
.....

Zadanie 24.(0-1)

Napisz, jakie wydarzenia historyczne upamiętniono pomnikami na placu opisanym w Tekście III.

.....
.....
.....

Zadanie 25. (0-2)

Co sądzisz o podanym niżej stwierdzeniu?

Utrwalone w tradycji miasta nazwy ulic nie powinny być zmieniane.

Uzasadnij swoje stanowisko.

Stanowisko:

.....

Uzasadnienie stanowiska:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 26. (0-1)

Zachowując zasady ortografii i interpunkcji (w tym pisowni skrótów), zaadresuj list do Jana Kowalskiego, który mieszka w Poznaniu przy ulicy Za Bramką, numer kamienicy 25, mieszkania 5; kod pocztowy 61-866.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 27. (0-5)

W imieniu organizatorów wystawy *Historia placu Powstańców Warszawy* napisz ogłoszenie do gazety, w którym poinformujesz o zbieraniu materiałów na temat dziejów placu oraz zachęcisz czytelników do nadsyłania zdjęć i dokumentów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

